

Karmni "ħaxixa ħażina" ma ridetx, bl-ebda mod, tiċ-ċaqtaq minn maġenb is-sodda tal-mewt ta' binha; l-għażiż binha li kien wasal fl-aħjar ta' ħajtu, għalkemm kien għadu fl-aħjar tiegħu.

Karmi ma kinetx tiegħu għaliha min jgħajtilha b'laqamha, wisq iżjed għax dan il-laqam kienet qalghetu lilha hija n-nifsha, mita, ta' ħamsa u erbgħin sena għomor, tilfet lil żewġha. L-imħabba li kellha lejha kienet kbira u ħafna nies kienu qalu li Karmni ma kellhiex ħajja twila. Imma mita kliem in-nies wasal għala widnejha wiegħbet kiesaħ u biered: "tassew li kont inħobbu ħafna lil żewġi, imma jekk Alla ried jeħodhuli x'għandi nagħmel? Għandi ħafna wlied x'inrabi u fuq kolloxx jien "ħaxixa ħażina" ma tantx immut kif ġieb u laħaq". U maż-żmien, li hu l-akbar galantom, kliemha kellu jseħħ.

Meta miet żewġha ħallielha xi trabbi ħamest itfal, il-kbir ta' 12 il-sena u ż-żgħir ta' sena; bejniethom tlitt itfal oħra fosthom tifa li kienet tħobbha daqs il-mimmi ta' għajnejha u sew sew din it-tifa għażiża kellha tkun l-ewwel waħda li kellha tħalli dan il-wied tad-dmugħ mita, ta' għoxrin sena biss, mietet bil-ħlas u maġha mietet ukoll it-tarbija; ħutha ma setgħux jifarrġu u l-imsejken Karmni kulħadd qatagħ-hielha li wara bintha Rozi kellha tmut bil-għali; imma Karmni, it-twabja Karmni, kienet "ħaxixa ħażina" u wara ftit... reġgħet ħadet ir-ruħ.

Għaddew xi snin; it-tliet subien li kien fadlilha baqgħu għożżieb ħalli jkun jistgħu jdur biha kif jixraq; in-niket intesa, imma l-hemm kien qiegħed ilesti lil Karmni ħasda kerha. U jum minn dawn ġibulha, ħabta u sabta, l-aħbar li binha Leone (l-aħjar wieħed fosthom għall-iskola u li kien għad jilħaq għax kien bravu ħafna u kien sab ġa' impjeg tajjed ferm) kien qabeż mir-raba' sular ta' l-uffiċċju fejn kien jaħdem għal ġewwa l-bitħa u baqa' mejjet fil-kolp. Xi nies qalu li Leone ma kellux għalfejn jaqbeż għax ma kienx miġnun u ma kien jonqsu xejn u żgur li xi għadu waddbu mit-tieqa. Ingħad li fuq il-ħoġor tat-tieqa nstabu xbihat ta' ħafna saqajn imma... kliem biss u fatti xejn... u Leone kien mar id-dinja l-oħra bla kliem u bla sliem.

U b'hekk Karmni "ħaxixa ħażina" kienet tilfet lil binha ta' wara l-kbir. Biki, xhir, mard u x'naf jien u l-qawl malti "Bikja u maħta u kolloxx imur fis-sabta" reġa' għal darb'oħra

wera li l-qwiell ma jgħidux ħilief is-sewwa. Żewġ żgħażaġħ fl-aħjar tagħhom kienu għabu, imma x-xwejha Karmni kienet għada tferfer sewwa.

U Karmni, li kienet tħobb lil uliedha b'imħabba tal-ġenn, stqarret li aħjar imutu wliedha qabilha; b'hekk kienet tbatu hija u mhux huma. Batiet biex ġibithom fid-dinja ma lanqas hekk kienet żgura li mħumiex sejr in ibatu bil-mewt tagħha u, balleċ! hekk kellu jkun, għax f'sena waħda (xi il-gwerra l-kbira) kellha, b'għafsa ta' qalb, tiegħu l-aħbar tal-mewt ta' binha l-kbir fil-gwerra, imgħarraq fid-Dardanelli u, ftit xhur wara ssofri t-telfa ta' binha l-ieħor (ta' qabel iż-żgħir) li ħa riħ qawwi u mbarmilha f'kemm ili ngħidlek. Ħasra mill-kbar nett imma... hekk kellu jkun. Għalja fuq oħra, xhir fuq xhir, biki u tnehid fuq biki u tnehid, u Karmni li armajn kienet drat lill-miħuta Mewt kienet tgħid lill-ġirien: "Xi triduni nagħmel la Alla jrid hekk u jien 'ħaxixa ħażina'?"

Karmni, immela, baqgħet tgħix ma' binha ż-żgħir li kellu ħanut tal-merċa. Għaddew bosta snin (għax is-snin ma jistennew lil ħadd) u Karmni kienet għadha biżżejjed fuq tagħha; tassew li kienet bdiet tittarrax u ma tantx kienet tara tajjed imma snien biex tiekoll kellha kemm trid u l-fakra, toħroġ il-għageb, kienet tgħinha ferm. Madankollu issa kienet tgħodd wieħed u tmenin sena u ma kienx jimpurtaha billi ma tantx tara u tisma' sewwa; imma lsienha kien għadu jtaqtaq biżżejjed u ta' spiss kien jogħgħobha toqgħod ittarrax il-ġrajjet ta' l-imgħoddi. Il-ġirien li kienu jafuha minn żmien twil kienu jgħidu f'qalbhom: "Karmni dalwaqt tħallina, din id-darba m'ħix sejra taqta' xewqitha." Imma ħadd ma kien isemma' leħnu ħalli ma jagħtuhix għalja.

Il-ġirien, iżda, din id-darba wkoll, kienu żbaljawha bl-oħxon u kliem Karmni ta' snin u snin qabel kellu jseħħ.

Binha ż-żgħir, raġel li jbigħ is-saħħa u fl-aħjar tiegħu, kellu, huwa wkoll, għalkemm ta' wieħed u erbgħin sena biss, iħalli ġildu qabilha, għax mita ħadd ma kien jistennieha rikeb marda qalila li tefgħetu f'qiegħ ta' sodda u f'qasir żmien ħasditu minn din id-dinja...

U l-imsejken Wenzu, fl-afja tal-mewt, ħares ħarsa lejha l-għażiża ommu u ried kieku jgħidilha... Imma Karmni, għalkemm xiha għakka fehmitu malajr u ma ħallitux jitellem: "Iskot, iskot, ruħi ibni, la taħseb xejn f'ija, issa li mortuli l-koll, wieħed wara l-ieħor, moħħi mistrieħ u jien ukoll nista'

noqq od b ikwieti nistenna s-sieg a tieg i blabi a' ta'y p-
 gfiax dejjem g ext fil-bi a' t'Alla" ukompliet tgerger f q a f £
 - add m akien jemminni, nuta kont ngfiidilkom li Wewt
 xita Alla jafmita'; imma na seb h lssa 1-koll ja sbuha b ali *
 Uhekk Karmni' axixa a ina' baqq et tg ix we idha
 Kul add re a' qal, kifkienu qalu erbg in sena qabel //
 Karmni m addumx m atmut, imma "Mewt u xita. ' 5
 u Karmni g adha tghix sal-lum.

Ivo /Huscat-Azzopardi.

Lixandra, 24 ta' Lulju 1935.

BEWSA *

Fortis ut mors

Miexja r-Re ina...
 Fil-mo ba ta' qalbha
 il- lieda arxa bejn id-dmug u r-ra an.
 Miexja r-Re ina ta' Franza,
 Marie Antoinette,
 u 1-bojja, bla qilla u bla niena,
 miexi ma' enbha.
 Fil-misra ,
 —ba ar ta' nies lig andhom 1-gfiatx ta' demmha—
 hemm lest il-palk,
 u fuqil-palk sewdieni
 tleqq is-Sikkina ta tid-dija bajda
 ta' 1-a ar xemx.

the insuU^of tw'oty &waited her... She stood unmoved by
 came near weeping. P 1 a ehi,d kissed its hand to het>
 She left the cart and mounted the scaffold.

BICKLEY, F.—Marie Antoinette
 bondon, 1912. Page 104.

Ma titnihedx il-Mara,
 i da kies a b al lefg a
 t oss tkexkixatissa ar ma' isimha
 g aliex bla niena tag fas
 il-mibeg da ta'min abbejna b qalbna
 Miexja r-Re ina... ta' re inal-mixja,
 ta' re ina 1-im iba;
 i da fuqwi ha
 g andha s-sfura tal-mewt,
 g aliex aktar mill-mewt arxa 1-mibeg da

Miexja r-Re ina...
 Qalb il-kotra mag duba
 trakha titbissem lewwa ta' tarbija
 hienja fuqdirg ajn ommha :
 b' arsa ta' 1 an li
 dikil- lejqa bla tija
 ti bor fuqfommha 1-ponot ta' subg ajha
 u, T fuqmir-rjus, tix tilha bewsa. Mew a.
 s una ta' demm tfawwar mill-qalb imra na
 tar-Re ina u fuqwi ha
 tin el demg a tafara :
 jo la 1-morrtal-mibeg da
 fil-benna ta' l-im abba,
 u bla tkexkixa
 tni el rasha r-Re ina
 ta t ix-xafra tal-mewt...
 Kemm tifla BEWSA !

DUN KARM

30-VI-35.